

“MÉS AJUDA I MÉS EFICAÇ”. L'ONU CONSTATA que els països rics només donen el 0,26% del PIB, molt lluny del 0,7% promès als anys 80. I al món 1.200 milions de persones viuen amb menys de 0,87€ al dia. 1.000 milions de persones no tenen aigua potable, 115 milions de nens no van a l'escola, 10 milions de nens moren cada any per malalties que es poden prevenir i 54 països són més pobres que el 1990.

Una de les campanyes que en els darrers temps ha tingut més repercussió han estat les mobilitzacions de la Plataforma 0,7%, que es caracteritzaren perquè, a més de l'increment de recursos a la cooperació tendent al 0,7%, apostaren per la seva generalització a totes les administracions públiques i, fins i tot, als organismes privats.

Ahora es feia un especial èmfasi a impulsar mecanismes que garantissin la transparència i la qualitat de la seva destinació. D'aquesta campanya cal destacar el següent:

- Que va implicar en la cooperació diversos col·lectius socials i va superar l'àmbit estricte de les ONG.
- Que la realitat del Tercer Món va aparèixer en els mitjans de comunicació de forma destacada sense ser producte d'una situació d'emergència, sinó de la situació estructural.
- Que es van qüestionar les fórmules de l'ajuda oficial com mai.
- Que es va estendre el debat sobre criteris i tipus d'ajuda, dins i fora de l'àmbit de la cooperació.

Ara bé, la complexitat del món en què vivim ha donat peu a una certa confusió a l'hora de valorar el fenomen de l'ajuda. Les posicions més radicals vénen del Sud i per activistes del Nord, que han reclamat la suspensió de l'ajuda amb la consigna: “més comerç i menys ajuda”.

Amb un increment de només un 5% en la participació dels països en desenvolupament en les exportacions mundials generaria 350.000 milions de dòlars, set vegades més del que reben en concepte d'ajuda. Els 70.000 milions de dòlars que l'Àfrica generaria si augmentés en un 1% la seva participació en les exportacions mundials, representen unes cinc vegades la quantitat que es proporciona a la regió a través de l'ajuda i l'alleujament del deute.

L'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) no deixa de ser una transferència de recursos, però sense enfrontar els problemes estructurals. L'AOD està al servei dels interessos comercials i geoestratègics dels

països donants, deixant en un segon terme els objectius dels països receptors. Cal que l'ajut al desenvolupament sigui millorat tant en quantitat com en qualitat, per permetre que les necessitats bàsiques d'alimentació, salut, educació i habitatge siguin satisfetes autònomament, sobretot en els països menys desenvolupats. I cal evitar la creació de noves dependències. El Nord no ha de voler imposar el model de desenvolupament que correspon als valors de la cultura occidental i ha d'acceptar els punts de vista del Sud per fer viable, al Sud, un desenvolupament coherent amb les diverses tradicions culturals i els diversos sistemes de valors.

El món actual on predomina el model neoliberal, el model de desenvolupament imperant basat en el creixement econòmic i la iniciativa dels mercats ha fracassat perquè no permet cobrir les necessitats bàsiques de la població, genera exclusió i deteriorament ecològic.

Vicent Partal a la revista *Illacrua. Actualitat i Alternatives* (núm. 93, octubre de 2001) a l'article “Estem en guerra amb nosaltres mateixos” (p. 31) diu: És horrible i indecent el dia a dia que obliguem a viure a molts éssers humans del planeta. Dissortadament la injustícia no només no és una excepció a la Terra sinó que n'és la regla. Aquest Pearl Harbor de l'era global ens hauria d'obligar a mirar la fotografia completa del planeta i a entendre que no hi ha cap solució a aquest gravíssim envit que no passi per repensar com vivim tots.”

És necessari compartir el nostre relatiu benestar amb aquells i aquelles que ho necessiten.

La repetició cíclica de períodes de sequera i guerres a molts països de l'Àfrica Subsahariana aboca a la fam i a l'èxode massiu milers de persones. Prop de 180.000 sahrauís viuen als campaments de refugiats de Tindouf (Algèria) des de l'ocupació marroquina de 1975, esperant un referèndum per a l'autodeterminació que no arriba. L'MST reivindica des de fa anys una Reforma Agrària que permeti l'accés a la propietat de la terra als treballadors rurals. La manca d'aquest dret és una de les claus de l'injust repartiment de la riquesa a molts països.

L'Amèrica Llatina, cada cop més pobra, amb la victòria de Lula al Brasil i la de Lucio Gutiérrez a l'Equador, en les últimes eleccions presidencials són una demostració clara que els seus habitants han percebut com de perjudicial ha estat per a les seves vides la liberalització dels 90.

Si només ens quedem amb la part més caritativa, el que fem és perllongar una situació que es va repro-

La cooperació al desenvolupament

Dolors Juanpere Bigorra

Historiadora

duint i que, com veiem, cada vegada va a pitjor. Helder Camara deia: "Si jo ajudo els pobres em diuen que sóc un sant, però si pregunto perquè hi ha pobres em diuen que sóc comunista."

Cada vegada ens hem de preguntar més per què hi ha pobres.

Cal un debat constant en el tema de la cooperació, ja que per exemple com diu Joan Surroca, les ONG poden quedar atrapades en el mateix sistema que provoquen les injustícies que intenten reparar. També diu Surroca: "Preferiria que no hi haguessin tants milions per projectes, però que tinguéssim capacitat de mobilització sempre que calgui."

Necessitem molt de coratge per seguir amb esperança d'eradicar la pobresa, per lluitar i aconseguir que tothom sigui algú en lloc d'un ningú, perquè veiem que el dèbil és un perdedor nat: han perdut els peruans solidaris, van perdre els sandinistes a Nicaragua quan per la via pacífica volien canviar la societat, va perdre Allende aquell onze de setembre del 73 per pretendre regenerar la societat des de la democràcia.

Si no reaccionem d'una manera més radical, si ens limitem a donar diners, a poc a poc anirem imitant actuacions que hem criticat i ens quedarem en el terreny de la pura beneficència.

Així doncs, la cessió del 0,7% dels pressupostos dels països més desenvolupats no és la solució als problemes dels països del Sud. Només canviant aquest sistema per un altre més just i solidari amb els pobles, serà possible acabar amb la fam, l'analfabetisme, les enfermetats endèmiques i el subdesenvolupament. Massa sovint l'ajuda representa només un "rentat de consciència" del Nord. El diner tot sol no és suficient. Cal la participació activa tant de la població del Nord com de la del Sud.

Ara bé, aquest és el primer pas cap a un canvi en les relacions econòmiques internacionals; un canvi que contempli la democratització dels instruments econòmics com el Fons Monetari Internacional o el Banc Mundial, que fomenti unes relacions d'intercanvi justes, respectuoses amb el medi ambient i que ajudin a superar els conflictes per una altra via que no siguin les guerres.

Perquè hi hagi una cooperació descentralitzada, de veritat, però no atomitzada és necessària la coordinació real dels recursos locals, que no es produeixi la fragmentació d'iniciatives que porta a un empobriment de la qualitat de la cooperació. I cal prioritzar el treball amb les contraparts locals, que són els veritables actors en l'impuls del desenvolupament dels seus pobles. S'hauria de treballar el codesenvolupament, ja que el col·lectiu dels immigrants cada vegada és més nombrós a les nostres contrades i treballar als països d'origen amb l'assessorament i les peticions de les entitats i persones de l'indret, ja que d'aquesta manera es cobreixen unes necessitats importants.

A la campanya contra el Banc Mundial feta a Barcelona del 22 al 25 de juny de 2001 amb el lema "Un altre món és possible. Globalitzem les resistències i la solidaritat" fou un espai unitari constituït per una gran diversitat de col·lectius i persones a títol individual, amb l'objectiu de denunciar l'actual procés de globalització neoliberal i els agents que el promouen, i construir alternatives a partir de la mobilització i el treball conjunt.

Cal arribar a superar la caritat. Per Jaume Soler la cooperació també ha de ser reflexió i també accions concretes per la prevenció dels conflictes, perquè sinó anirem fent aquest paper de caritat, anar tapant forats, anar posant draps calents a problemes que per aquesta via no tindran mai solució.

Malgrat el progrés científic i tècnic no som capaços de trobar una organització sociopolítica que salvi de la fam una part important de la humanitat. Els moviments solidaris s'han organitzat en quantitat i diversitat, ara bé, cal la voluntat de reflexionar, debatre i estudiar les causes de les injustícies.

La solidaritat que ajuda econòmicament atenua alguns sofriments, però no aconsegueix, per si sola, reduir les creixents distàncies internacionals i internes dels països. Les noves tecnologies i la globalització no fan més que accentuar les distàncies.

A les conclusions de Copenhaguen, 2500 ONG digueren que la solució als problemes del Sud passa per mesures fora de la cooperació, passa pel comerç just, passa per tancar el comerç d'armes, passa per un nou ordre econòmic mundial.

És necessària la conjuminació de l'acció política i l'acció solidària.

Caldria al Nord aconseguir normes, lleis i accions als països desenvolupats, més justes,

que afavorissin el desenvolupament responsable i autònom dels pobles. Cal denunciar l'acció predadora en l'àmbit econòmic i el mediambiental de les grans transnacionals. Cal lluitar per l'abolició del deute extern de més de 80 països empobrits.

Som un poble cada dia més comunicat, més proper, però alhora amb més distàncies sobre la taula. La taula del compartir se'ns fa petita, dinem a hores diferents, i uns mengen el que els altres rebutgen.

La cooperació ha de contribuir a la lluita contra la pobresa i les seves causes estructurals per mitjà d'un desenvolupament humà, amb la finalitat de satisfer les necessitats bàsiques d'aliments, habitatge, treball, educació i salut, i de gaudir de la pròpia cultura, sobre la base de la preservació dels recursos naturals i de la contribució a una millora del medi ambient de les comunitats receptors. S'ha de basar en el respecte a la diferència i ha de promoure el desenvolupament de les economies populars, des de les pròpies comunitats i des de les pròpies experiències, i també el de la història i la realitat sociocultural de cada poble, i ha de contribuir al desenvolupament autosostingut i no a la dependència econòmica dels receptors.

La cooperació ha de promoure el dret a la llibertat, a la igualtat entre dones i homes i, en general, als drets humans.

Hem d'exercir una solidaritat no només cenyida a l'ajuda material i financera, que, per altra banda cal que continui, sinó que sigui de poble a poble amb l'intercanvi d'idees, de valors, de problemes, etc. Cal formació, mitjans alternatius de comunicació, que aportin informacions contrastades.

Perquè hi hagi una cooperació descentralitzada, de veritat, però no atomitzada és necessària la coordinació real dels recursos locals, que no es produeixi la fragmentació d'iniciatives que porta a un empobriment de la qualitat de la cooperació. I cal prioritzar el treball amb les contraparts locals, que són els veritables actors en l'impuls del desenvolupament dels seus pobles.

S'hauria de treballar el codesenvolupament, ja que el col·lectiu dels immigrants cada vegada és més nombrós a les nostres contrades i treballar als països d'origen amb l'asses-

Un dels drets bàsics de les persones hauria de ser el de poder triar viure al lloc on has nascut, però aquest dret últimament no se'l té en compte, ja que l'empobriment dels pobles del Sud, a costa de l'enriquiment il·limitat dels països del Nord, obliga a centenars de milers de persones, a abandonar la seva terra i la seva gent, per migrar i buscar un lloc on sobreviure.

sorament i les peticions de les entitats i persones de l'indret, ja que d'aquesta manera es cobreixin unes necessitats importants.

Treballar aquí en projectes de formació i educació, concedint beques a estudiants, fent formació als professionals, etc. perquè després puguin aplicar els coneixements adquirits al país d'origen.

I una de les tasques a fer aquí, i fonamental, és la sensibilització. Tractar la realitat del Nord i del Sud, la problemàtica existent i fer arribar els valors de la solidaritat a la ciutadania perquè es pugui comprometre a fer aquest món millor.

Pel que fa a la sostenibilitat, és necessari que els països en desenvolupament participin de manera més efectiva i en peu d'igualtat en els debats internacionals i en les negociacions de les Convencions Mediambientals.

Cal ésser austers i això representa un compromís amb les generacions futures. El món desenvolupat no es pot permetre el luxe d'aquest malbaratament de recursos i uns nivells tant elevats de contaminació com els actuals.

Els recursos del planeta són finits i no poden sostenir l'estil de vida caracteritzat per l'excés de consum i de residus, sobretot del Nord. Aleshores, a nivell quotidià, cal que cada dia siguem coherents amb el consum, estalviem aigua i reutilitzem envasos i estris, evitant d'un sol ús, reciclem (Seleccionem i dipositem correctament al seu contenidor específic cada material per poder-lo aprofitar o tractar adequadament, ja que si barregem tots els residus, només els podrem incinerar), retornem, reparam, reduim per tal d'estalviar matèries primeres i evitem problemes d'eliminació de residus. I redistribuim, tal com assenyala l'ONG Intermón, que indica la necessitat de fer una nova distribució dels recursos entre tota la població del món, per tal d'equilibrar les desigualtats Nord-Sud.

Una reducció del 10% en la despesa militar mundial permetria un increment aproximat del 200% en l'AOD.

I quan invertim els diners en bancs o caixes, sense saber-ho, podem col·laborar a finançar la producció d'armes, la destrucció del medi ambient o l'explotació laboral infantil.

D'aquesta manera, les ONG i els seus socis poden caure en la contradicció de lluitar per un món més just a través de campanyes de sensibilització i alhora contribuir a destruir-lo a través dels seus estalvis. FETS és una entitat que impulsa alternatives, com els bancs ètics, per garantir una rendibilitat que respecti els criteris socials.

La banca ètica i el finançament solidari acosten el crèdit a totes aquelles persones i entitats que, per la seva situació de marginació o pel tipus d'activitat que hi desenvolupen, han estat tradicionalment excloses pels bancs tradicionals. L'objectiu final és lluitar contra la pobresa, però des d'una perspectiva nova: en comptes de donar diners, els bancs ètics deixen diners perquè els més desfavorits puguin tirar endavant projectes d'autoocupació que els permetin sortir de la situació d'exclusió en la qual es troben. El préstec també s'utilitza per donar suport a aquelles empreses, organitzacions i projectes amb contingut social i mediambiental.

La Banca Ètica –també anomenada “social”, “solidària”, “comunitària” o “alternativa”- ha adoptat diverses formes en diferents països. Els promotors d'aquesta iniciativa han estat el moviment cooperatiu, les cooperatives o organitzacions de comerç just, les ONG de solidaritat al Sud, les empreses d'inserció sociolaboral que treballen amb grups de risc d'exclusió social, les empreses d'inserció de persones amb discapacitats, les organitzacions que treballen en projectes mediambientals o amb immigrants.

A Alemanya es creà una banca social vinculada al moviment ecologista, l'Öko-Bank, a Itàlia la Banca Ètica, impulsada pels moviments socials i les cooperatives de comerç just, i a Bangladesh, el Grameen Bank (“la banca dels pobres”).

A Catalunya el 8 de juliol de 1999, la Fundació Jaume Bofill, Justícia i Pau, Setem, Acció Solidària contra l'Atur, Drapaires d'Emaús i Ecoval, constituïren FETS, Finançament Ètic i Solidari. La llista s'amplià amb Coop 57, Fundació Intermón, Fundació Pere Tarrés, Medicus Mundi Catalunya, SECOT i Unió de Religiosos de Catalunya. Avui ja són una cinquantena d'entitats que formen FETS.

Un exemple d'inversions ètiques és OIKOCRÈDIT-Catalunya, creada el 31 de gener de 2000. És una iniciativa impulsada per l'ONG SETEM, entre d'altres ONG catalanes, que destina la totalitat dels fons aportats a concedir crèdits a projectes de desenvolupament en països del Tercer Món.

FETS s'està convertint en el referent del finançament ètic i solidari a Catalunya, en un intent de sensibilitzar el conjunt de la societat sobre l'ús dels nostres estalvis i inversions. Cal que la ciutadania sàpiga el sentit social que suposa que els nostres estalvis estiguin canalitzats a projectes solidaris, que ajuden a la creació d'empreses de persones amb problemes d'inserció sociolaboral, a l'autoocupació, finançar projectes de cooperació internacional o projectes ecològics, cooperatives de comerç just, etc. Aquesta associació pretén, com he dit, sensibilitzar i fer que la gent es pregunti on s'inverteixen els seus diners i fer néixer la consciència que poden estar finançant involuntàriament activitats que estan en contra de les seves conviccions.

Tot això en un marc de defensa de la qualitat de vida entesa com a valor social que estableixi com a finalitat que tots els membres de la societat puguin disposar dels mitjans necessaris per tal de satisfer aquelles demandes comunament acceptades com a necessitats.

Un dels drets bàsics de les persones hauria de ser el de poder triar viure al lloc on has nascut, però aquest dret últimament no se'l té en compte, ja que l'empobriment dels pobles del Sud, a costa de l'enriquiment il·limitat dels països del Nord, obliga a centenars de milers de persones, a abandonar la seva terra i la seva gent, per migrar i buscar un lloc on sobreviure.

En l'actualitat les grans multinacionals acaparen més poder econòmic i financer que molts governs, la seva influència és decisiva en els acords internacionals on es marquen les regles del joc per al comerç mundial, controlen preus i deixen fora a petits productors.

En molts països del Tercer Món els ingressos de milions de famílies depenen de l'exportació de les matèries primeres (cotó, cafè, cacau, te...), però els preus que se'ls paga es decideixen en els despatxos de les grans

empreses multinacionals o a les borses de Nova York i Londres. Amb la finalitat d'obtenir el màxim benefici econòmic a curt termini. I, a quin preu? La creixent marginació de famílies camperoles i petits productors, l'explotació laboral, l'esgotament dels recursos naturals, la contaminació, la pèrdua de la diversitat biològica...

El moviment del Comerç Just és una iniciativa, impulsada per les ONG d'arreu d'Europa, per canviar les regles del comerç internacional i orientar el comerç i la producció al servei de les persones. És minoritari, pretén demostrar que el benefici econòmic, els drets dels treballadors i treballadores i el respecte pel medi ambient poden anar junts.

El Comerç Just en relació als camperols i els productors garanteix un salari just pel seu treball, els productors han de destinar una part dels seus beneficis a les necessitats bàsiques de les seves comunitats: sanitat, educació, formació laboral, etc. S'estableix una relació a llarg termini i es garanteix una part del pagament dels productes per avançat; ambdues condicions afavoreixen que les comunitats puguin planificar el seu desenvolupament. S'evita l'explotació infantil i es promou: la participació en la presa de decisions i el funcionament democràtic, la igualtat entre homes i dones i la protecció del medi ambient.

"Comerç, no ajuda", amb aquesta reivindicació els països del Sud demanaven, en una

La globalització econòmica fomenta la ideologia d'allò inevitable: les coses són com són i no cal donar-hi més voltes, i aquesta idea fomenta la creença que res no té remei i que l'única sortida possible és acostumar-nos-hi. Ara bé, l'accés als recursos planetaris, el comerç just, la sostenibilitat, la formació i la conscienciació, les inversions en criteris no especulatiu, el respecte a la diversitat, la cultura de la pau i dels drets humans, són la clau d'un futur més amable.

conferència de Nacions Unides el 1964, unes relacions comercials més justes en l'àmbit internacional.

A mitjans dels 60, algunes organitzacions de suport als països del Sud comencen a tractar aquest tema.

A Catalunya ja hi ha més de 600 punts de venda i de consum de productes de Comerç Just. Hi ha més de 300 botigues i supermercats que tenen a la venda alguns d'aquests productes (cafè, xocolata, te, sucre, mel...), també articles tèxtils i d'artesanía. Hi ha més de 300 punts de consum: màquines de cafè, bars, cafeteries i restaurants.

I per acabar, cal fer una referència a tot un seguit de ciutats: Seattle, Praga, Göteborg, Barcelona, Niça, Gènova, ja que des que a Seattle els moviments socials alternatius formats per centenars de persones que treballen en camps molt diversos: l'ecologia, de suport a la immigració, a centres socials que lluiten contra l'especulació, a cooperatives de consum, a la xarxa per a l'abolició del deute extern, a grups d'economia crítica, a mitjans de contrainformació, etc., van obtenir una àmplia cobertura mediàtica, s'han convertit en protagonistes de l'atenció dels observadors socials i d'un ampli debat sobre els seus objectius.

La seva pluralitat porta a considerar que no hi ha una única via de "salvació", sinó que la societat del futur s'ha de construir en la diversitat i la tolerància. Es rebutja la validesa d'un model predeterminat i de les imposicions dels uns sobre els altres.

A tot el món són moltes les persones que rebutgen aquesta societat, els treballadors de Corea del Sud, els grups alternatius a l'Índia, Filipines o Tailàndia, el moviment dels sense terra de Brasil, el poble argentí, els zapatistes, els colombians o bolivians, a l'Amèrica Llatina, i tants d'altres.

Gènova fou una petita mostra de fins on els poders repressors del sistema estan disposats a arribar si consideren aquests moviments vertaderament perillosos per als seus interessos.

Vivim, sens dubte, no en una època de canvis sinó en un canvi d'època, i amb l'esperança de la consolidació d'una societat més justa i solidària. Tots i totes tenim dret a repensar el futur, i somniar mons millors, ja que somniar és gratuït.

Cal doncs, una cooperació política que denunciï les causes del subdesenvolupament, que exigeixi i es vinculi en el treball pels canvis estructurals. L'actual sistema mundial s'esquerda i molts ho reconeixen.

Un altre món és possible, ara bé, aquest altre món no caurà del cel. Cal compaginar les protestes i les propostes.

La globalització econòmica fomenta la ideologia d'allò inevitable: les coses són com són i no cal donar-hi més voltes, i aquesta idea fomenta la creença que res no té remei i que l'única sortida possible és acostumar-nos-hi. Ara bé, l'accés als recursos planetaris, el comerç just, la sostenibilitat, la formació i la conscienciació, les inversions en criteris no especulatiu, el respecte a la diversitat, la cultura de la pau i dels drets humans, són la clau d'un futur més amable.